

Instagram: stela_knjige

Facebook: stela

www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Charles Graeber

The Good Nurse

Copyright © 2013 by Charles Graeber

First published by Twelve. Translation rights arranged by Plima agency.

All Rights Reserved.

Cover image © Netflix 2022. Used with permission.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2022

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA

Lidija Cenić

SLOG I PRELOM

Studio Znak

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2022

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISBN 978-86-6152-008-2

COBISS.SR-ID 77318665

BOLNIČAR

Istinita priča o zdravstvenom sistemu,
ludilu i ubistvima

ČARLS GREJBER

Prevela sa engleskog
Milica Gnjatović

Stela

RECENZIJE

„Najstrašnija knjiga objavljena ove godine. Takođe je i jedna od onih koja će vas naterati da se zamislite... Grejber je napisao knjigu koja je pravo ot-krovenje. *Bolničar* je interesantna, tužna, napeta, odmerena i izvrsno doku-mentovana knjiga.”

– *Kirkus Reviews*

„Grejber ne šteti udarce... Duboko uznemirujući prilog žanru trilera zasnovanog na istinitim događajima.”

– *Publishers Weekly*

„Izuzetno interesantno istraživanje.”

– *People*

„Zastrašujuća knjiga. Uхватиće vas, obužeće vas i neće vas pustiti. Zaboravićete na hranu, razgovor, posao, zaboravićete na sve samo kako biste stigli do raspleta ove istinite krimi-priče.”

– *Pittsburgh Post-Gazette*

„Veoma temeljno napisano. Događaji su prikazani redosledom i na način koji stvara napetost; izvrsni opisi i dijalozi u stilu Elmora Lenarda vešto su raspoređeni kako bi se postigao utisak neposrednosti... Knjiga koja demonstrira moć književnog novinarstva da čitaoca uživi u priču, istovremeno pomažući da se ponovo uspostavi kredibilitet žanra.”

– *Brooklyn Rail*

„Napeti prikaz petnaestogodišnjeg ubistvenog staža medicinskog tehničara.”

– *San Francisco Chronicle*

„Fascinantno i zastrašujuće. Grejber predstavlja protagonistu priče objektivno, odbijajući da ga romantizuje, i uspešno nas suočava s moralnim nedoumicama i etičkom odgovornošću koje čine drugu stranu Kalenovih ubistava.”

– BookReporter.com

„Apsolutno zastrašujuće.”

– *Detroit News*

„Prepuno detalja, drži pažnju... Napeto poput kriminalističkog romana.”

– *Milwaukee Journal-Sentinel*

„Opčinjavajuće... Na jednom nivou, *Bolničar* je napeta priča o serijskom ubici koji deluje unutar onoga što većina nas smatra institucijom od poverenja. Na drugom nivou, to je intrigantna detektivska priča. A na trećem, u pitanju je optužnica protiv bolničke industrije.”

– *Star Ledger (NJ)*

„Fascinantno... Zastrašujuće... Izuzetna knjiga o istinitim zločinima, uzbuđljiva horor-priča koja istovremeno opominje, zastrašuje i frustrira.”

– *Boston Globe*

„Opčinjavajuće... Napeto i filmično poput blokbastera.”

– BrooklinBased.com

„Čita se u dahu... Autor Čarls Grejber je profesionalac u kreativnoj publicistici. On zna kako da pronađe, istraži i ispriča priču, a zna i kako da napravi zastrašujući obrt.”

– *Metro West Daily News*

„Grejberovo višegodišnje istraživanje omogućilo mu je da jasno izloži događaje, povremeno uz užasne detalje. Dugo ću pamtili njegove jezive opise... Nisam mogao da odložim ovu knjigu i pretpostavljam da će veliki deo američke književne publike reagovati na isti način.”

– PopMatters.com

„5++ zvezdica! Ovo je nateralo ovog iskusnog čitaoca knjiga o istinitim zločinima da se naježi... Držalo mi je pažnju od prve do poslednje stranice.”

– TrueCrimeZone.com

„Izvanredna priča, kako o serijskom ubici i o onome što ga je navelo da poćini te zloćine tako i o zdravstvenom sistemu i njegovoj ranjivosti.”

– Teri Gros, *Fresh Air*

„Izuzetna knjiga... Napeta i briljantno napisana.”

– *Healthcare Risk Management Review*

„Briljantno prikazan portret.”

– *Maclean's*

BELEŠKA AUTORA

Ovo je istinita priča zasnovana na više od šest godina istraživanja i intervju sa desetinama izvora, uključujući Čarlsa Kalena.

Čarli je ponosan i komplikovan čovek koji, osim naših razgovora, nikada nije dao izjavu za javnost niti intervju za medije. Naša komunikacija trajala je nekoliko godina, a počela je prilikom njegovog pokušaja da iz zatvora donira bubreg. Ne vidi razlog da se nadalje obraća.

Njegova perspektiva pojavljuje se kroz čitavu knjigu, ali on nije konačni sudija o činjenicama koje su u njoj iznete.

Mnogi drugi, ranije nemi izvori, istupili su kako bi učinili ovu knjigu mogućom. Svi su rizikovali svoju privatnost, nekolicina i karijeru ili reputaciju. Neki su rizikovali i svoju slobodu. Imena i lični podaci su promenjeni u slučajevima kada je to zatraženo kako bi se zaštitila njihova privatnost i životi koji su već izmenjeni događajima koji su ovde opisani.

Uložen je ogroman napor da se ova priča prikaže tačno, iznošenjem činjenica prikupljenih tokom policijske istrage; izjava svedoka, transkripata, snimaka prisluškivanih razgovora i snimaka nadzornih kamera, sudskih dokumenata i izjava datih pod zakletvom, kao i mnogih obavljenih intervju. Neki transkripti su donekle preuređeni zbog preglednosti i jasnoće, dok su neki dijalozi nužno rekonstruisani na osnovu prateće navedene dokumentacije.

Ali kao što je slučaj sa svakom pričom o ubistvu, glavni svedoci su nemi. Ova knjiga je posvećena njima i svim dobrim medicinskim tehničarima koji svoje živote posvećuju brizi o našim.

PRVI DEO

1.

3. oktobar 2003.

Čarli je smatrao da je imao sreće. Karijera je pronašla njega, nije znao da kaže da li igrom slučaja ili sudbine. Posle šesnaest godina na poslu, Čarls Kalen je bio iskusni veteran, sertifikovani medicinski tehničar sa GED¹ i diplomom svoje struke. Njegovi sertifikati o završenim kursevima iz Napredne pomoći pri srčanom zastoju (ACLS), Intraaortalnoj balonskoj pumpi i sertifikat za rad na odeljenju intenzivne nege donosili su mu zadovoljavajućih 27,50 dolara na sat u bolnicama širom Nju Džerzija i Pensilvanije. Posla je uvek bilo. Čak i usred propadajućih oblasti Alentauna ili Njuarka, medicinski centri su i dalje širili svoje delatnosti, pri čemu je svaki uvodio nove specijalnosti i usluge, i svi su se grozničavo takmičili kako bi privukli iskusne medicinske tehničare.

Do 16.40, Čarls Kalen bi bio u svom autu, obrijan, sa gelom u kosi i obučen u svoju belu uniformu – beli gornji i donji deo s mekim žutim kardiganom i stetoskopom oko vrata, tako da bi svako mogao da pretpostavi da je zgodan mladić bolničar, možda čak i lekar, uprkos njegovom bebiplavom *ford eskort* karavanu, deset godina starom i s pegama od rde. Nakon decenije života u suterenu u Nju Džerziju, Čarlijevo putovanje ka poslu sada je počinjalo sa druge strane granice, u Betlehemu, u Pensilvaniji. Njegova nova devojka Ketrin tamo je imala udobnu malu kuću koju je ukasila sitnicama iz prodavnice suvenira – crvenim papirnatim srcima, lampama od izdubljenih

¹ *General Educational Diploma* – odgovara otprilike našoj velikoj maturi, podrazumeva test iz četiri oblasti (matematika, maternji jezik, prirodne i društvene nauke), čijim se polaganjem utvrđuje da kandidat poseduje srednjoškolsko obrazovanje. (Prim. prev.)

bundeva ili ćurkama od papira, u zavisnosti od godišnjeg doba – i iako su Čarliju Ketrin i njena dva sina tinejdžera već dosadili, i dalje mu se dopadalo da živi kod nje, posebno zbog male bašte iza kuće po kojoj je mogao da se vrzma kad je vreme prijatno, čupkajući mrtve cvetove ili podupirući štapovima biljke paradajza. Takođe je cenio pet lakih minuta koliko mu je bilo potrebno da pređe reku Lihaj i stigne do poznatog uključenja na put I-78 Ist, arterije koja pumpa hiljade radnika ka bolnicama gladnim radne snage širom Garden Stejta, od kojih je samo pet ili šest, nezvanično, odbijalo da ga angažuje.

Tokom svojih šesnaest godina na poslu Čarls Kalen je bio predmet desetina pritužbi i disciplinskih prijava i prošao je kroz četiri policijske istrage, dva testa na detektoru laži, verovatno dvadesetak pokušaja samoubistva i jedno privođenje, ali ništa od toga nije ostavilo mrlju na njegovom profesionalnom dosijeu. Prelazio je s posla na posao u devet različitih bolnica i jednom staračkom domu, a u mnogim od njih bio je „otpušten”, ili mu je „radni odnos prekinut”, ili je od njega „zatraženo da podnese ostavku”. Ali obe njegove licence za medicinskog tehničara, i u Pensilvaniji i u Nju Džerziju, ostale su netaknute i svaki put kada bi popunjavao novu prijavu, medicinski tehničar Kalen delovao je kao idealan kandidat za posao. Nikada nije izostajao s posla, njegova uniforma bila je besprekorna. Imao je iskustva na odeljenjima intenzivne nege, kardiologije, odeljenju za opekotine, radu u šok-sobi i s respiratorima. Davao je terapije živima, bio prvi koji bi dojurio kada bi mašine zapištale nad umirućima i vešto poput origamija uvijao leševe u plastične vreće. Nije imao problema sa rasporedom smena, činilo se da nije išao u bioskop ili pratio sport, bio je voljan, čak i željan da radi noću, vikendom i praznicima. Više nije imao obaveza oko supruge ili starateljstva nad svoja dva deteta, a vreme odmora uglavnom je provodio na Ketinom kauču menjajući kanale na TV-u; kolega koji u poslednjoj sekundi javlja da se razboleo ili neočekivani transfer pacijenta mogli su da učine da već pre pauze za reklame bude obučen i na auto-putu. Njegove kolege smatrale su ga pravim darom bogova rasporeda smena, saradnikom koji je bio gotovo previše dobar da bi bio stvaran.

Njegov novi posao u medicinskom centru „Somerset” podrazumevao je četrdeset pet minuta vožnje u oba smera, ali Čarliju to nije smetalo. Štaviše, odgovaralo mu je. Čarli je sebe smatrao pričljivom osobom i lako je delio neumesno intimne detalje svojih svađa s Ketii ili svog komično urušenog porodičnog života, ali postojale su izvesne privatne stvari o kojima nikada nije mogao da priča – tajne scene koje su mu se stalno iznova vrzmale po glavi, samo za njegove oči. Između smena, samo mu je putovanje omogućavalo vreme za razmišljanje.

Njegov mali *ford* štucao je prelazeći s jeftinog pensilvanijskog asfalta na glatku pistu Nju Džerzija. Čarli je ostao u levoj traci do znakova za izlaz 18, strmi mali jednosmerni put prema US 22 Somervilu i Rihil aveniji. Bio je to lepi Nju Džerzi, najbogatija država, Džerzi s kojim se niko nikada nije sprdao – prigradske ulice oivičene veličanstvenim drvećem, dobro održavana dvorišta bez napuštene čamaca ili polomljenih trampolina, savršeni prilazni putevi sa na lizing uzetim *saturnima*, a ne starim *eskortima*. Isključio je motor u garaži, stigao je ranije, kao i obično, i požurio prema stražnjem ulazu u bolnicu.

Iza dvokrilnih vrata bio je užurbani grad koji je brujaio dvadeset četiri sata dnevno, okupan fluorescentnim osvetljenjem, jedino mesto na kojem se Čarli ikada osećao kao da tu zaista pripada. Osetio je uzbuđenje kada je zakoračio na blistavi linoleum, preplavio ga je osećaj prisnosti dok je udisao mirise doma: znoja, gaze i *betadina*, začinjene astringentom i antibakterijskim deterdžentom i, u pozadini, specifičnom notom bolesnih ljudskih tela. Išao je zadnjim stepeništem, preskačući po dve stepenice odjednom. Čekao ga je posao.

Profesija medicinskog tehničara odgovarala mu je kao malo koji aspekt njegovog života, još od detinjstva. Čarli ga je opisao kao „jedno”. Bio je greška u poznoj životnoj dobi⁽¹⁾ koju su njegovi roditelji, katolici irskog porekla iz radničke klase, teško mogli da priušte.⁽²⁾ Stigao je na svet neposredno pre nego što mu je otac umro i

dugo nakon što je većina njegovih sedmoro braće i sestara odrasla i odselila se. Njihova skućena, drvena kuća u Vest Orindžu⁽³⁾ bila je mračno, nesrećom ispunjeno mesto koje su pohodila braća zavisna od droge, odrasle sestre koje su dolazile i odlazile nošene plimama trudnoće ili problema i čudni, grubi muškarci koji su u svako doba dana ili noći dolazili da ih posete. Čarlija je samo majka štitila od haosa koji je vladao u tim sobama na spratu. Očajnički se hranio njenom ljubavlju, ali nje nikada nije bilo dovoljno za sve. Kada je poginula u saobraćajnoj nesreći u poslednjoj godini njegove srednje škole, Čarli je zaista ostao sam. Bio je neutešan i besan na bolnicu u kojoj mu je majka preminula. Pokušao je da izvrši samoubistvo, a zatim da stupi u mornaricu, ali nije uspeo ni u jednom ni u drugom. Naposljetku se vratio u istu tu bolnicu u kojoj mu je majka umrla i u njoj otkrio svoj pravi životni poziv.

U martu 1984.⁽⁴⁾ Čarls Kalen je bio jedini učenik muškog pola⁽⁵⁾ u školi za medicinske tehničare u *Mauntensajd* bolnici u Montkleru, u Nju Džerziju. Bio je bistar i išlo mu je dobro. Praktična nastava mu je odgovarala, kao i uniforma, a dinamika kolegijalnih odnosa bila je srdačna i prijatna. Kada se počasna predsednica odeljenja povukla posle dve nedelje prvog polugodišta, jedna od Čarlijevih drugarica insistirala je da se on kandiduje za tu poziciju.⁽⁶⁾ Bio je prirodan izbor za vođu, rekla mu je: bio je bistar, zgodan i, što je najvažnije, bio je muško. Čarli se osećao polaskano, ali kandidatura za predsednika nije delovala kao nešto što bi bilo u skladu s njegovom ličnošću. Što se on više opirao, to je ona postajala sve upornija. Ne bi morao ništa da rizikuje, rekla mu je – ona će se postarati za sve. Čarli je shvatio da uživa u pasivnoj ulozi nevoljnog kandidata, a kada je izabran, bio je još srećniji. Biti predsednik odeljenjske zajednice predstavljalo je simboličan položaj, ali se činilo da najavljuje nekog novog Čarlija. Šest godina nakon što mu je majka završila u mrtvačnici *Mauntensajd* bolnice, Čarli je postao izabrani sin *Mauntensajda*, potvrđen i krunisan od armije profesionalnih negovatelja u belim uniformama. Prvi put u životu bio je poseban. Bilo je to nešto najbliže ljubavi što je mogao da zamisli.

Čarli je svoje školovanje otplaćivao radeći duge smene na opskurnim radnim mestima, gomilajući sate slaganjem krofni posutih prahom ili utovarivanjem gomile istranžiranog mesa. Pakovao je kutije ili popunjavao police sa začinima, a u međuvremenu brisao podove – uvek je trebalo nešto brisati. Činilo mu se ironičnim što se, baš kao što je regruter i obećao, njegovo vojno iskustvo tako lepo pretočilo u civilne veštine. I kao i u mornarici, svaki njegov civilni posao podrazumevao je uniformu. Za *Dankin donats* bila je to narandžasto-braon košulja i kačket. U *Kaldoru*, uniforma je takođe bila narandžasta i braon, ali sa drugačijim prugama. Čarli je morao da obrati pažnju kako bi uzeo pravu sa gomile na podu. *Roj Rodžers* je zahtevao košulju boje rde, koja je naizgled bila osmišljena tako da prikrije fleke od sosa za roštilj kao što tepisi u kazinu prikrivaju fleke od žvakaćih guma. Bio je to odvratan komad garderobe, osim kada ga je nosila Čarlijeva menadžerka Adrijan. Posebno mu se dopadalo kako je na toj košulji stajala etiketa s njenim imenom.

Adrijan Baum⁽⁷⁾ bila je drugačija vrsta devojke u odnosu na one koje je Čarli poznavao u Vest Orindžu, ambiciozna, tek izašla sa fakulteta sa poslovnom diplomom i studentskim kreditima koje je trebalo otplatiti. Čarli ju je sanjivo posmatrao, preko drške mopa dok bi čistio oko odeljka sa standardnim dodacima jelima u *Rojevom* restoranu u Vest Orindžu. Ali Adrijan je imala dečka i čekala je premeštaj. Čarli je dao otkaz i udvostručio svoje sate u susednom *Kaldoru*, ali je i dalje provodio pauze za ručak kod *Roja*, za svaki slučaj. Kada je Adrijan, mesec dana kasnije prebačena natrag, sada bez dečka, Čarli je bio tamo i čekao.

Veza se razvijala onoliko brzo koliko je Čarli uspevao da utiče na to. Adrijan je bila iznenađena kada je otkrila da se u stidljivom dečaku razrogačenih očiju, koga je viđala kako briše punkt za sosove, krije iznenađujuće samouveren čovek. Žudeo je za njenom pažnjom i na sve moguće načine se trudio da je zadobije, obasipajući je poklonima i glumeći idealnog dečka pred njenom porodicom. Čarli je bio opsednut time da osvoji njenu naklonost i neprestano je održavao taj plamen cvećem ili slatkišima, sitnicama iz tržnog centra.

Svaku stvarčicu za koju bi Adrijan spomenula da joj se sviđa, Čarli bi joj obavezno nabavljao. Adrijan je konačno morala da mu kaže da prestane to da radi. Pretvarala se da je to nervira, ali zapravo, kako bi moglo? Bila je svesna koliko bi se devojaka rado menjalo s njom. Dečko je bio pravi ulov. Delovalo je da se činjenica da je Čarli stalno davao ili dobijao otkaze mogla pripisati njegovim visokim standardima i prenatrpanom rasporedu. Adrijan je rekla svojim prijateljicama: evo momka koji radi tri posla, predsednika odeljenja medicinskih tehničara, podjednako ozbiljnog u pogledu svoje karijere kao što je i ona bila. Da, doduše, jeste bio goj² – nije bio savršen. Ali je bio dovoljno blizu.

Uskoro je mladi par zajedno provodio sve slobodno vreme koje su uspevali da uklope između svojih poslova i Čarlijevog školovanja. Bili su celina, kompletna, ali zatvorena. Zvali su to ljubavlju i šest meseci nakon prvog sastanka⁽⁸⁾ bili su vereni. Venčali su se nedelju dana nakon što je Čarli završio školu za medicinske tehničare. Iznajmljena sala u Livingstonu, smoking-odela, putovanje na medeni mesec do Nijagarinih vodopada – Adrijan je sve to izgledalo kao bajka. Vratili su se dan ranije kako bi njen princ⁽⁹⁾ mogao da krene na svoj novi posao na odeljenju za opekotine medicinskog centra *Sent Barnaba* u Livingstonu, u Nju Džerziju. Bolnica je bila spremna da mu omogući još vremena za odmor, ali je Čarli bio izričit. Želeo je da počne tog dana; nije imao nameru da odlaže. Adrijan mu je mahnula u znak pozdrava, osećajući kao da se budućnost pred njom prostire poput neobičnog crvenog tepiha.

² Goj – jevrejski naziv za nejevreje. (Prim. prev.)